

Beslut

efter kvalitetsgranskning av stimulerande undervisning för elever i årskurs 4 som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling vid Hammarlundens skola 4-6 i Hammarö kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Hammarlundens skola 4-6 avseende verksamhetens kvalitet gällande stimulerande undervisning för elever i årskurs 4 som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Syftet med denna kvalitetsgranskning är att granska att undervisningen i årskurs 4 genomförs på ett sådant sätt att elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling bibehåller sitt intresse för skolarbetet och får möjlighet att nå längre. De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning arbetar lärare metodiskt vid planering och i undervisning för att ge elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling möjlighet att nå längre?
2. I vilken utsträckning ger skolans ledning stöd för en undervisning som stimulerar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling?

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området. I bilaga 2 finns beskrivet hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. Granskningen genomförs i 30 skolor, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Hammarlundens skola 4-6 i Hammarö kommun ingår i denna granskning. Skolinspektionen besökte Hammarlundens skola 4-6 den 5, 6 och 27 april 2022. Besöket genomfördes av utredarna Verica Stojanovic och Maria Larsson. Totalt sju intervjuer med elever, lärare, representanter för elevhälsan och rektorn samt fem lektionsobservationer har genomförts.

Beslut:

Lärares arbete med planering och undervisning för elever som ligger långt framme i sin kunskapsutveckling

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område.

- Rektorn behöver tillsammans med lärarna utveckla skolans arbete med att ge elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling tillräckliga utmaningar för att komma vidare i sitt lärande i alla ämnen.

Skolledningens stöd för en undervisning som stimulerar elever som ligger långt framme i sin kunskapsutveckling

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område.

- Rektorn behöver i uppföljning och analys synliggöra resultat för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling, även uppdelat på kön, och säkerställa att uppföljningen används i skolans arbete med genomförande och utveckling av undervisningen.
- Rektorn behöver skapa reella möjligheter för samverkan kring och utveckling av en undervisning som gynnar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Även elevhälsan behöver inkluderas i detta arbete.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2022-12-12 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.lund@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2019:5786) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Lärares arbete med planering och undervisning för elever som ligger långt framme i sin kunskapsutveckling

Inom denna frågeställning granskas följande fyra områden:

- I vilken utsträckning lärares *planering av undervisningen* (även) utgår från behoven hos elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.
- I vilken utsträckning läraren ger elever som ligger långt framme i sin kunskapsutveckling *tillräckliga utmaningar*.

- I vilken utsträckning de elever som nått långt/blir klara fort får *stöd för att komma vidare* i sin kunskapsutveckling.
- I vilken utsträckning undervisningen genomsyras av *ändamålsenliga förväntningar* på elevernas förmåga.

Skolinspektionen bedömer att lärarna arbetar metodiskt vid planering av undervisningen för att elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling ska ges möjlighet att nå längre i alla ämnen. Dock bedömer Skolinspektionen att den undervisning som faktiskt genomförs endast till viss del möjliggör att denna elevgrupp får en sådan undervisning.

Den sammanfattande motiveringen till bedömningen är följande:

Granskningen visar att lärarna beaktar behoven hos elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling i sin planering av undervisningen och uppdaterar planeringen utifrån elevernas tidigare prestationer och elevernas förändrade behov. Elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling får ofta uppgifter som är utmanande utifrån deras nivå, men eleverna ges inte alltid möjlighet till acceleration i sin kunskapsutveckling. Eleverna får däremot möta en variation i undervisningen genom att lärarna använder sig av olika metoder och material. Lärarna ger också ett medvetet lärarstöd för att eleverna ska komma vidare i sitt lärande och eleverna får även återkoppling om hur de kan arbeta vidare för att utvecklas ännu mer samt stöd för att få en överblick över arbetet. Lärarna använder sig av elevens tidigare ansträngningar för att uppmuntra eleven och de skapar förutsättningar för att eleverna ska kunna vidga sina vyer samt uppmärksammar både pojkar och flickor som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Lärarnas förväntningar utgår från en adekvat bild av elevernas individuella kunskande och förutsättningar vilket även kommer till uttryck i lärares bemötande av eleverna. Granskningen visar inget annat än att undervisningen är fri från uttryck för stereotypa föreställningar kopplade till elevers kön eller socioekonomiska bakgrund.

Lärarnas planering av undervisningen

Granskningen visar att lärarna i sin planering förbereder uppgifter och material för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Lärare beaktar också elevernas tidigare prestationer och uppdaterar kontinuerligt planeringen utifrån elevernas förändrade behov. Av intervjuer med lärare framgår att de planerar undervisningen dels för att möta den kunskapsnivå eleverna befinner sig på och dels för att utveckla elevernas förmåga att utveckla sina svar. Lärarna konstaterar att elever i årskurs 4 många gånger vill lämna korta svar på frågor, vilket gör att det är viktigt att ge eleverna möjlighet att träna upp förmågan att ge förklarande svar. Lärarna tar i sin planering även hänsyn till att eleverna ska fördjupa sina kunskaper genom att förklara och få börja träna på att se samband och likheter. När lärarna planerar

undervisningen i matematik använder de sig av nivåanpassat material, med läroböcker på olika nivåer och möjlighet till ytterligare utmaning för de elever som behöver. Även i engelska finns uppgifter på olika nivåer. I övriga ämnen planerar lärarna uppgifter utan tak för att eleverna ska kunna lösa och göra uppgifterna utifrån sin egen nivå. Lärarna planerar också uppgifter för att de ska kunna upptäcka elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Lärarna säger att de ser elevers kunskapsnivå när eleverna arbetar med kamratrespons, i diskussioner tillsammans med andra när det till exempel handlar om problemlösning, och när de i andra sammanhang hjälper varandra. Lärarna tar även del av den information som lämnas vid överlämningar från årskurs 3 och de resultat som framkommer vid de screeningar som görs i ämnena matematik och svenska, samt resultat från nationella prov i årskurs 3. Lärarna inleder varje arbetsområde i samhällsorienterande ämnen med att på olika sätt stämna av vad eleverna kan om ämnet. Det som kommer fram ligger sedan till grund för lärarens planering. Lärarna uppger att de när de tar emot nya klasser i årskurs 4 inledningsvis arbetar för att skapa en relation till eleverna och stämna av om den information som de fått stämmer med den bild som de skapar sig, för att inte utmana elever för mycket eller riskera att de tappar intresset genom för lätta uppgifter.

Utmaningar i undervisningen

Granskningen visar att elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling får uppgifter som är utmanande utifrån deras nivå, men att eleverna inte alltid ges möjlighet till acceleration i sin kunskapsutveckling. Av intervjuer och observationer framgår att det finns mer utmanande uppgifter i många ämnen men att elever som behöver utmaningar inte alltid upplever att de får ta del av dessa. Vid lektionsobservationer framgår till exempel att det finns svårare uppgifter till de elever som blivit klara med de inledande uppgifterna, men att eleverna i vissa ämnen behöver göra alla uppgifter innan de kan komma vidare till de uppgifter som utmanar mer. Lärarna uppger att de i dialog med eleverna väljer vilka uppgifter eleverna ska göra, men enligt elever varierar det om de får utmaningar i undervisningen, och de tycker att de mest får utmaningar i engelska och matematik. I till exempel ämnet engelska framgår att det finns uppgifter på tre olika nivåer men att eleverna oftast ska göra basnivån först, innan de kan gå vidare till steg 2 och steg 3 som är mer utmanande. Någon elev uttrycker att de ordinarie uppgifterna, som alla ska göra, tar all lektionstid i anspråk vilket gör att eleven inte hinner gå vidare till uppgifter som utmanar mer. Det bekräftas även i intervjuer med personal på skolan att det finns flickor som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling som är noggranna och tar tid på sig när de gör uppgifter, vilket ställer krav på läraren att uppmärksamma elevens egentliga kunskapsnivå så att eleven får rätt utmaningar. Elever uttrycker också att de många gånger kan välja vilka extrauppgifter de vill göra men att många uppgifter snarare innebär repetition än utmaning, samt att vissa uppgifter är på en för låg

nivå och inte innebär någon utmaning. Det framgår dock att det skiljer sig mellan ämnen hur utmanande uppgifterna är, och i de fall som lärare styrt vilka extrauppgifter som ska göras innebär dessa en större utmaning för eleverna. I ämnet matematik finns det uppgifter på olika nivåer och lärarna väljer även ut uppgifter som de tänker ska utmana elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. I intervjuer framgår samtidigt att lärarna medvetet arbetar och skapar uppgifter för att få eleverna att träna på att utveckla sina svar, och att se samband och likheter. Lärare uppger att uppgifterna som de använder ofta är öppna uppgifter "utan tak", men att uppgifterna även kan vara på olika nivåer. De utmanar också eleverna genom att be dem förklara hur de tänker för andra elever.

Granskningen visar även att lärarna använder sig av flera olika metoder och material så att eleverna får möta en variation i undervisningen. Av intervjuer framgår att lärarna till exempel arbetar för att stimulera elever genom att skapa en variation i undervisningen. Lärarna säger att de tar upp elevernas frågor och förklarar, de kan låta eleverna få i uppgift att filma något, eller berätta något. I till exempel ämnet engelska används många estetiska uttryck så som att se på film, göra en presentation eller hålla ett teaterframträdande, för att på så sätt redovisa det eleverna gjort och lärt sig. Lärarna uppger att de ofta går igenom något i helklass, sedan låter eleverna arbeta tillsammans och därefter självständigt. Eleverna uppger att de tyckt att det varit roligt att lära sig när de exempelvis använt sig av "20 frågor", "Heta stolen", när de fått tänka till själva med hjälp av lärares ledtrådar, när de själva fått söka information och när de fått presentera sina arbeten.

Lärarstöd för att komma vidare i kunskapsutvecklingen

Granskningen visar att lärarna ger ett medvetet lärarstöd för att eleverna ska komma vidare i sitt lärande. Lärarna ger även kontinuerlig återkoppling till eleverna om hur de kan arbeta vidare för att utvecklas ännu mer samt ger eleverna gott stöd för att få en överblick över arbetet. Det framkommer dock i intervju att lärarna upplever att de sällan har tid att sitta med elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling för att ge dem individuell handledning under lektioner. Lärarna uppger att stödet i undervisningen framför allt läggs på de elever som behöver stöttning och att de elever som ligger långt fram många gånger får klara sig själva. I ämnena engelska, matematik och svenska har skolan dock ett två lärarsystem vilket gör att det på dessa lektioner är minst två lärare som undervisar klassen, och enligt lärarna ger det dem mer tid att möta alla elever. Vid de lektionsobservationer som Skolinspektionen gör är det många gånger flera vuxna i klassrummen som ger stöd till de elever som behöver. Vid något tillfälle möjliggör detta även att de elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling får stöttning på den nivå som de behöver. I övrigt uppger lärarna att de för att stötta elever som ligger långt fram skriver riktade instruktioner på den digitala lärplattformen. De använder även tiden vid så

kallade IUP-lektioner, när elever kan arbeta självständigt utifrån sina mål och med det de behöver arbeta klart med, för att gå runt och stötta eleverna individuellt, även de elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Enligt eleverna använder lärarna denna lektion till att förklara vad eleverna kan utveckla och förklara tydligare. Lärarna säger även att de digitala arbetssätten hjälper dem att se elevernas uppgifter och hur de utför dem, och att lärarna då kan kommentera deras arbete och ge dem råd i hur de ska gå vidare, vilket eleverna bekräftar även om några elever säger att det bara har hänt en gång. Lärarna säger vidare att de parar ihop eleverna med andra elever på samma nivå för att de ska kunna stötta varandra. Enligt rektorn tränar och handleder lärarna eleverna i olika tekniker för att utveckla lärandet. Lärarna uppger att de vill att eleverna i årskurs 4 ska fördjupa och utveckla sina svar och därför ger eleverna uppgifter och respons så att de kan komma vidare. Lärarna visar också hur eleverna kan svara och ber eleverna förklara sina svar. Vid en av Skolinspektionens lektionsobservationer får elever i grupper jämföra sina svar och välja ut det som bäst svarar på frågan. Enligt eleverna hade läraren innan förklarat hur de skulle tänka. Någon lärare har även givit eleverna olika exempel på hur elever kan svara, men det har inte skett i alla klasser.

Vidare visar granskningen att lärarna använder sig av elevens tidigare ansträngningar för att uppmuntra eleven. Lärarna skapar också förutsättningar för att eleverna ska kunna vidga sina vyer. Av intervjuer framgår att lärarna använder sig av det eleven tidigare gjort för att uppmuntra inför nya arbetsuppgifter. Lärarna säger till exempel att de kan säga "kommer du ihåg när du svarade så här, och utvecklade på det här sättet" för att uppmuntra och bekräfta eleven. Lärarna säger vidare att allt bygger på tidigare prestationer, och att till exempel matematik är upprepande så att de kan återkoppla på samma moment men på olika nivåer. Enligt eleverna kan lärarna ibland till exempel säga "det här kan du" eller "bra gjort" för att motivera dem att vilja lära sig mer, men eleverna säger att det inte händer så ofta. Enligt eleverna visar lärarna andra elevers lösningar på uppgifter vilket lärarna uppger syftar till att uppmuntra eleverna att bredda sina kunskaper. Lärarna kan även vidga arbetsområdet genom att ta in angränsande ämnen och genom att sätta arbetsområdet i en verklig kontext.

Av granskningen framgår även att lärarna uppmärksammar både pojkar och flickor som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Enligt lärarna tänker de inte på eleverna utifrån kön utan som individer och det skiljer sig om flickor eller pojkar ligger längre fram från år till år. De uppger att även om pojkar syns mer vid genomgångar så ligger de inte längre fram i matematiken än vad flickorna gör. Elevhälsan uppger att lärarna arbetar för att möta alla elever likvärdigt oavsett kön, även om de också konstaterar att det skiljer sig åt hur eleverna tar plats i klassrummet.

Ändamålsenliga förväntningar

Granskningen visar att lärarnas förväntningar utgår från en adekvat bild av elevernas individuella kunskande och förutsättningar vilket kommer till uttryck i ett positivt och uppmuntrande bemötande. Granskningen visar även att undervisningen är fri från stereotypa föreställningar kopplade till elevers kön eller socioekonomiska bakgrund. Av personalintervjuer och intervju med rektorn samt observationer framgår att lärarna visar höga och relevanta förväntningar på elevernas individuella förmågor och förutsättningar. Det framgår att lärarna har fokus på alla elever oavsett hur långt eleverna kommit i sin kunskapsutveckling. Lärarna arbetar för att undervisningen ska ligga på en hög nivå, och vid den kommungemensamma rättningen av nationella prov framkommer att lärarna på skolan har högt ställda krav. Eleverna lyckas väl i kunskapstävlingar såsom "Vi i femman". Lärarna arbetar för att eleverna ska känna att de lyckas, och tränar eleverna i att prata inför klassen och ge kamratrespons på varandras uppgifter. För lärarna är det viktigt att eleverna får visa upp sina saker så att de kan få positiv respons från andra än lärarna. Lärarna uppger att det råder ett positivt studieklimat på skolan samt att de arbetar för att skapa ett positivt klassrumsklimat och att medvetandegöra eleverna om att det är viktigt att studera. De försöker engagera alla elever när de håller genomgångar och arbetar medvetet för att låta alla elever ta plats och synliggöra sina svar, till exempel genom att de använder mini-whiteboards så att alla elever kan svara på samma fråga samtidigt. Enligt rektorn har lärarna eleven i fokus, och diskuterar om de behandlar exempelvis flickor och pojkar lika. Lärarna arbetar för att skapa en relation till alla elever och därigenom kompensera elever som saknar uppmuntran hemifrån.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver tillsammans med lärarna utveckla skolans arbete med att ge elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling tillräckliga utmaningar för att komma vidare i sitt lärande i alla ämnen.

Det framkommer i granskningen att elever inte alltid får uppgifter som utmanar. Det framkommer också att alla elever i flera ämnen först behöver göra alla grunduppgifter, innan de får gå vidare till de uppgifter som är mer utmanande. Detta innebär att elever riskerar att inte hinna arbeta med de utmaningar som möter elevens kunskapsnivå, vilket kan inverka på deras kunskapsutveckling.

Skolinspektionen rekommenderar därför att elever som ligger långt framme i sin kunskapsutveckling får arbeta med uppgifter som är tillräckligt utmanande utifrån elevernas kunskapsnivå i alla ämnen. Rektorn behöver se till att lärarna i sin undervisning ger eleverna möjlighet att accelerera och därmed möjlighet att arbeta med

uppgifter som är tillräckligt utmanande utifrån elevernas kunskapsnivå. Acceleration innebär att låta eleverna fortsätta framåt i egen takt, med lärarstöd. För elever som har lätt att lära kan det innebära att läraren ser till att eleven får gå fram snabbare.

Skolledningens stöd för en undervisning som stimulerar elever som ligger långt framme i sin kunskapsutveckling

Inom denna frågeställning granskas följande tre områden:

- I vilken utsträckning skolans uppföljning av resultat ger underlag för genomförande och utveckling av undervisning som stimulerar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.
- I vilken utsträckning rektorn genom sin organisation skapar reella möjligheter för elevhälsa och lärare att samverka kring undervisning som stimulerar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.
- I vilken utsträckning rektorn genom sin organisation skapar reella möjligheter för lärare att – tillsammans eller på egen hand – genomföra och utveckla en undervisning som möter elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.

Skolinspektionen bedömer att skolans ledning i begränsad omfattning ger stöd för att utveckla en undervisning som stimulerar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.

Den sammanfattande motiveringen till bedömningen är följande:

Granskningen visar att elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling endast till viss del synliggörs i rektors resultatuppföljning, samt att de könsskillnader som finns inte följs upp. Även om inte gruppen elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling betraktas som en självgående grupp så ligger fokus vid resultatuppföljningar på elever som riskerar att inte nå målen. Uppföljningen av skolenhetens specifika resultat används inte som underlag för att utveckla undervisningen på skolenheten för elever som ligger långt fram. Av granskningen framgår att det visserligen finns vissa rutiner för hur elevhälsans kompetenser kan bistå och arbeta tillsammans med lärarna i att genomföra och utveckla en undervisning som utmanar och stimulerar elever som nått långt i sin kunskapsutveckling, men att det inte alltid genomförs med alla lärarlag. Det saknas även gemensamma strategier för genomförandet av en undervisning som möter elevernas behov av extra stimulans

och utmaningar, liksom möjlighet till samverkan och erfarenhetsutbyte mellan lärare med fokus på elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling med andra skolor. Huvudmannen har visserligen en upparbetad organisation för att implementera ny kunskap i undervisningen, men fokus där har inte varit på elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Det framgår även att det saknas arbetsätt i skolans organisation och reella möjligheter för att utveckla undervisning som gynnar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.

Uppföljning av resultat

Granskningen visar att elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling endast till viss del synliggörs i rektors resultatuppföljning, samt att de könsskillnader som finns inte följs upp. Det framkommer vidare att även om inte gruppen elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling betraktas som en självgående grupp så ligger fokus vid resultatuppföljningar på elever som riskerar att inte nå målen. Av samtliga personalintervjuer och intervju med rektorn samt dokument som Skolinspektionen tagit del av framkommer att elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling inte synliggörs i sammanställningar av kunskapsresultat. Rektorn uppger att de resultat som hen följer upp består av de screeningar som genomförs i hela kommunen i matematik och svenska. Resultaten från dessa screeningar analyseras av kommunens kvalitetsutvecklare tillsammans med skolans specialpedagog och undervisande lärare i ämnet, samt rektorn. Rektorn tar dessutom del av lärarnas bedömningar av elevernas kunskapsnivå men konstaterar att bedömningarna i årskurs 4 framför allt visar att eleverna når en godtagbar kunskapsnivå, och inte är differentierade i samma utsträckning som i de andra årskurserna på mellanstadiet. Det saknas även en analys av de bedömningar som lärarna gör och hur undervisningen bedrivits. Det framkommer att det finns vissa skillnader i bedömningar mellan ämnen och att differentieringen i bedömningen är större i svenska, matematik och engelska än i övriga ämnen. Av rektors resultatuppföljning framgår däremot inte om det finns skillnader mellan klasserna i årskursen. Rektor får information om hur undervisningen bedrivs via lärare eller elevhälsan men rektorn gör inte själv lektionsobservationer. Vid de klasskonferenser som genomförs två gånger per läsår görs en bedömning av alla elevers utveckling utifrån Specialpedagogiska skolmyndighetens behovstriangel. Det framkommer att man på skolan framför allt identifierat pojkar som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling, även om detta inte framkommer i någon sammanställning av resultat för årskurs 4. Det är även pojkar som brukar nå högre betyg i årskurs 6. Vad detta beror på saknas dock en analys av, men en tänkbar förklaring som framförs är att det är lättare att identifiera pojkar som ligger långt fram eftersom det är mer normbrytande än flickor som ligger långt fram vilket är mer förväntat. Någon vidare analys för att se om undervisningen på något sätt bidragit till denna resultatskillnad har dock inte genomförts.

Av granskningen framkommer vidare att uppföljningen av skolenhetens specifika resultat inte används som underlag för att utveckla undervisningen för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Det framkommer av samtliga personalintervjuer och intervju med rektorn samt dokumentation att de utvecklingsinsatser som genomförs beslutats kommunövergripande, och att behoven framkommit vid analys av resultaten vid alla kommunens skolor, vilket gör att de specifika utvecklingsbehov som finns vid Hammarlundens skola 4-6 riskerar att förbises. Insatserna genomförs gemensamt för alla kommunens skolor då alla pedagoger samlas. Detta medför att det finns utvecklingsbehov på Hammarlundens skola 4-6 som inte kunskats tillgodoses eftersom tiden inte räcker till att även möta dessa. Lärare har till exempel efterlyst möjlighet att samverka över årskurslagen och mellan ämnen för att utveckla undervisningen. Enligt rektorn återkopplar hen det som framkommer vid uppföljning av skolans resultat till arbetslagen, men då som frågeställningar till lärarna och inte som riktade utvecklingsinsatser.

Stöd för elevhälsan att samverka med lärarna

Av granskningen framgår att det visserligen finns vissa rutiner för hur elevhälsans kompetenser kan bistå och arbeta tillsammans med lärarna i att genomföra och utveckla en undervisning som utmanar och stimulerar elever som nått långt i sin kunskapsutveckling, men att det inte alltid genomförs med alla lärarlag. Av samtliga personalintervjuer och intervju med rektorn samt dokument framgår att elevhälsan tagit del av litteratur och kompetensutvecklingsinsatser gällande elever i behov av extra stimulans. Det framkommer dock att denna kunskap inte spridits vidare till övrig personal på skolan och att lärarna inte är insatta i de kommunövergripande dokument som finns på området. Elevhälsans professioner använder sig av kompetensen vid möten med lärarna, som till exempel vid elevhälsans möten och klasskonferenser, och kan ställa frågor som handlar om ifall elever får tillräckliga utmaningar i undervisningen för att på så sätt sätta fokus på elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Kuratorn och skolsköterskan har också uppmärksammat elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling vid elevsamtal och denna information har lämnats vidare till lärare i syfte att uppmärksamma dessa elevers behov i undervisningen. Specialpedagogen deltar även vid de analyser av screeningresultat som genomförs tillsammans med de undervisande lärarna i svenska och matematik, och kan uppmärksamma elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Det finns även möjlighet för lärare att få handledning av specialpedagog men för att denna handledning ska komma till stånd krävs att lärare efterfrågar den. Lärarna i årskurs 4 har därför inte fått någon handledning med fokus på att utveckla undervisningen för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Enligt rektorn är speciallärarna och specialpedagogen involverade i de kartläggningar som görs av elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling tillsammans med de undervisande lärarna, vårdnadshavare och eleven. Speciallärarna har också kontinuerliga avstämningar med lärarna men fokus vid dessa avstämningar ligger på

elever som riskerar att inte nå kunskapskraven. Speciallärares insatser i undervisningen riktas mot de elever som har behov av särskilda stödinsatser i årskurs 4, vilket innebär att de inte involveras i undervisningen av andra elever. Speciallärares säger dock att de kan tipsa lärarna om läromedel även för elever som behöver mer utmaningar och stimulans.

Stöd för lärare i arbetet med undervisningen

Av granskningen framgår att det saknas gemensamma strategier för genomförandet av en undervisning som stimulerar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Det framkommer även att det saknas möjlighet till samverkan och erfarenhetsutbyte med fokus på elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling med andra skolor. Av samtliga personalintervjuer och intervju med rektorn samt inskickat material framgår att Hammarö kommun har tagit fram rutiner för att utveckla undervisningen för elever i behov av extra stimulans. Det framgår dock att detta material inte är något som implementerats på skolenheten förutom hos elevhälsan som även tagit del av övrigt material som kommunen framställt. Enligt intervjuer och av materialet som Skolinspektionen tagit del av framgår att de screeningar i ämnena matematik och svenska som kommunen genomför, och även den efterföljande analysen av resultaten, ingår i arbetet med att identifiera elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Vid dessa tillfällen kan frågor om hur undervisningen utmanar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling lyftas. Lärarna uppger att de även är ansvariga för att hitta lösningar för hur undervisningen ska bedrivas för elever som ligger långt fram och har stora behov av utmaningar och stimulans jämfört med den ordinarie kunskapsnivån i årskurs 4. Även om det finns en gemensam kommunal handlingsplan för elever i behov av extra stimulans framkommer vid flera intervjuer att det varit svårt och att det tagit tid att skapa undervisningssituationer där elevernas behov av stimulans kan tillgodoses. Samverkan med andra skolenheter för att ge elever utmaningar och undervisning i en högre årskurs kunde inte genomföras med hänvisning till att det skiljer sig för mycket mellan elevernas sociala nivå. Rektorn har istället anställt en modersmålslärare för att bedriva undervisning i engelska riktad till de elever i årskurs 4 och 5 som har stora behov av stimulans i ämnet, och undervisningen ger samtidigt dessa elever möjlighet att mötas och utmanas tillsammans.

Av granskningen framgår vidare att det visserligen finns en utvecklad organisation som gör att huvudmannen kan implementera ny kunskap i undervisningen men att fokus inte varit på elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Det framgår även att det saknas arbetssätt och reella möjligheter för att utveckla en undervisning som gynnar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Som tidigare nämnts har huvudmannen genomfört gemensamma utvecklingsinsatser på alla kommunens skolor och fokus på insatsen som genomförts innevarande

läsår har varit *Att skriva sig till läsning*. Däremot har huvudmannen inte implementerat det material som finns i kommunen om elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling, och fokus har inte heller varit på att utveckla undervisningen för denna elevgrupp. Enligt rektorn har det inte funnits tid för ämnesdiskussioner på skolenheten, vilket gör att lärarna efterfrågat möjlighet att diskutera med kollegor på den egna skolan. Det finns enligt rektorn även andra utvecklingsområden på skolenheten, till exempel att utveckla elevernas individuella utvecklingsplaner så att dessa följer samma mall och tydligt visar bedömningar i alla ämnen. Lärarna uppger att undervisningen i ämnen kan skilja sig mellan årskurserna eftersom de inte har tid att ge varandra tips. De tar hjälp av lärarna i årskurslaget för att diskutera hur undervisningen ska utformas, men de har däremot sällan möjlighet att diskutera undervisning med lärare som undervisar i andra årskurser. Lärarna i årskurslaget har många möjligheter att samarbeta eftersom de har arbetsplatser tillsammans. I årskurs 4 har lärarna dessutom organiserat undervisningen så att det alltid är två eller fler lärare på lektioner i ämnena svenska, engelska och matematik för att kunna möta behov hos elever. I flera intervjuer framkommer dock att det saknas tid för reflexion och möjlighet att på olika sätt sprida den kunskap som redan finns i verksamheten för att utveckla undervisningen så att den gynnar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver i uppföljning och analys synliggöra resultat för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling, även uppdelat på kön, och säkerställa att uppföljningen används i skolans arbete med genomförande och utveckling av undervisningen.

Granskningen visar att rektorn i sin uppföljning av såväl undervisning som kunskapsresultat inte systematiskt och strukturerat synliggör elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Uppföljningen av skolans resultat används inte heller som underlag för att utveckla undervisningen för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn i sin uppföljning och analys av kunskapsresultat synliggör elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Resultaten från analysen kan sedan utgöra underlag för att utveckla undervisningen för den aktuella elevgruppen.

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete även behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver skapa reella möjligheter för samverkan kring och utveckling av en undervisning som gynnar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Även elevhälsan behöver inkluderas i detta arbete.

I granskningen framkommer att det saknas en organisation som ger möjlighet att arbeta med frågor som rör elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling på skolenheten. Det framgår även att elevhälsan fått ta del av kompetensutvecklingsinsatser kring elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling men att denna kompetens inte spridits vidare till lärare.

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att organisera verksamheten så att lärare och elevhälsan på skolenheten ges möjlighet att utveckla en undervisning som möter elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling och även skapa en samsyn kring vilka elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. I detta ingår exempelvis att säkerställa att gemensamma diskussioner kring undervisningsutveckling för elevgruppen genomförs, att goda undervisningsexempel får spridning samt att skapa en tydligare gemensam bild av vilka elever som nått längre i sin kunskapsutveckling.

På Skolinspektionens vägnar

X Anna Johansson

Beslutsfattare

Signerat av: Anna Johansson

X Maria Larsson

Föredragande

Signerat av: Maria Larsson

I handläggningen av ärendet har även utredare Verica Stojanovic deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Hammarlundens skola 4-6 bedriver undervisning i årskurserna 4-6. I varje årskurs finns tre klasser med 20-27 elever i varje klass. De fem-sex lärare som undervisar i årskurs 4 bildar ett arbetslag. Lärarna delar mentorskap i de tre klasserna i årskursen samt arbetar som ämneslärare i klasserna. Alla lärarna är behöriga i de ämnen som de undervisar i. Rektorn ansvarar för Hammarlundens skola 4-6, och skolenheten delar lokaler med Hammarlundens skola F-3.

Skolinspektionen besökte Hammarlundens skola 4-6 den 5, 6 och 27 april 2022. Besöket genomfördes av utredarna Verica Stojanovic och Maria Larsson

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Fem lektionsobservationer
- Två gruppintervjuer med elever
- Två gruppintervjuer med lärare
- Två gruppintervjuer med skolans elevhälsa
- En intervju med rektor
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Bilaga 3: Författningsstöd

Skollagen

1 kap. 4 §

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Av förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165, s. 221) framgår att i detta ligger att skolan har ett kompensatoriskt uppdrag beträffande de barn och elever som har sämre förutsättningar. Skolan ska också ge varje flicka och pojke lika möjlighet att utveckla sin fulla potential som människor.

2 kap. 25 §

Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande och elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Av förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165, s. 276) framgår att skolan har ett ansvar för att skapa en god lärandemiljö för elevernas kunskapsutveckling och att en utgångspunkt är att lärande och hälsa på många sätt påverkas av samma faktorer. Vidare framgår att arbetet med elevhälsa förutsätter en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper.

3 kap. 2 §

Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling, för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav eller kravnivåer som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165, s. 285) förtydligas att alla elever, även de som utvecklas snabbt, har rätt att få stimulans och utmaningar i skolarbetet. Även elever som lätt når kunskapskraven eller har speciella talanger har rätt att få en individanpassad undervisning och uppmuntran att nå ännu längre i sin kunskapsutveckling.

2011 års läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet

1 Skolans värdegrund och uppdrag

En likvärdig utbildning

I grundskolans läroplan anges att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.

Skolans uppdrag

Vidare är skolans uppdrag att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling.

2 Övergripande mål och riktlinjer

2.2 Kunskaper

Av läroplanen framgår även att skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Läraren ska bland annat ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande; stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan; organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang. Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.

2.8 Rektorns ansvar

Vidare framgår av läroplanen att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningens och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna bland annat får den ledning och stimulans som de behöver och att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och

kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och lära av varandra för att utveckla utbildningen.

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den regelbundna kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde 1: <i>Rektorn behöver tillsammans med lärarna utveckla skolans arbete med att ge elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling tillräckliga utmaningar för att komma vidare i sitt lärande i alla ämnen.</i>
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 2: <i>Rektorn behöver i uppföljning och analys synliggöra resultat för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling, även uppdelat på kön, och säkerställa att uppföljningen används i skolans arbete med genomförande och utveckling av undervisningen.</i>
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

• Utvecklingsområde 3: <i>Rektorn behöver skapa reella möjligheter för samverkan kring och utveckling av en undervisning som gynnar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Även elevhälsan behöver inkluderas i detta arbete.</i>
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?